

‘Vrijwel alles wordt geschikt’

Hun namen komen al snel in beeld op zoek naar juridische informatie over begraven en cremen: mr. W.G.H.M. van der Putten en mr. J. van der Beek.

De eerste is als ambtenaar min of meer toevallig in het begrafeniswezen gerold.

‘Gemeenten die rechten op oude graven willen beperken denken ten onrechte: we gooien er een verordening tegenaan.’ De tweede was eerst begrafenisondernemer, en is nu advocaat. ‘Niemand gaat op tijd dood.’

Een tweeluk.

LUCIEN WOPEREIS

*M*r. W.G.H.M. van der Putten is directeur van de stichting Grafzorg Nederland. Hij bestiert daarnaast één dag per week een juridische adviespraktijk waarmee hij vooral gemeenten bedient. Op internet (www.uitvaart.nl) beantwoordt hij juridische vragen van gemeenten, ondernemingen en particulieren over begraven en cremen.

‘In 1986 ben ik bij het ministerie van Binnenlandse Zaken gaan werken als senior-wetgevingsjurist bij de afdeling Bestuur en Wetgeving. Ik deed vooral “klusjes en rariteiten”, zoals bijvoorbeeld grensbeheer, casino’s, de zomertijd, schorsing en vernietiging, wapenverlening en adeldom.

Ook de Wet op de lijkbezorging viel in mijn portefeuille. Lijkbezorging was één van de vijftientig onderwerpen die ik op het ministerie onder mijn hoede had, maar ik besteedde er ongeveer een kwart van mijn tijd aan. Er kwamen heel veel vragen over die wet binnen, vooral van gemeenten. In de loop van de jaren verwierf ik een zekere mate van bekendheid als juridisch specialist op het gebied van begraven en cremen. Vragenstellers prezen mijn praktische antwoorden.

In 1990 werd ik adjunct-gemeentesecretaris, maar voor vragen over de lijkbezorging wist men mij nog altijd te vinden. Toen de boekenbonnen zich opstapelden, heb ik gedacht: laat ik er maar eens geld voor vragen. Daaruit is mijn juridische adviespraktijk gegroeid. Weer later ben ik directeur geworden van de Stichting Grafzorg Nederland. Die stichting houdt zich bezig met het beheer van graven voor mensen zonder nabestaanden. Wij zorgen ervoor dat die graven blijven bestaan door periodiek de verschuldigde gelden voor verlenging van de grafrechten te betalen. Later zijn daar fiscale voordeelregelingen aan toegevoegd voor het bij leven regelen van een begrafenis of crematie. De Stichting Grafzorg is eigenlijk een soort financiële dienstverlener.’

‘Ik schrijf verordeningen voor gemeenten uit het hele land. Gemeenten of kerkbesturen die nu een verordening of andere regeling bestellen, moeten twee jaar wachten. Ook adviseer ik bij de aanleg van begraaf-

plaatsen en ben ik adviseur, commissaris of bestuurder van uitvaartgerelateerde bedrijven. Ik kan het werk nauwelijks aan, het is een volle niche.

Lijkbezorging is een rechtsgebied met een rijke geschiedenis. Als je met een nieuwe gemeentelijke verordening aan de slag gaat, dan moet je voor het overgangsrecht kijken naar heel oude verordeningen, soms ook provinciale keuren en soms zelfs decreten uit de napoleontische tijd. Grote steden hadden ook al in de 18e eeuw begraafreglementen. Een belangrijk referentiepunt is 1869, het jaar waarin een landelijk bevel werd uitgevaardigd om verordeningen te maken. Er zijn anno 2003 nog twee of drie gemeenten die dit gebod al 130 jaar negeren.

‘ER LIGT EEN MARKT VOOR ADVOCATEN, MAAR KOM ER MAAR EENS IN’

Er is veel ongeschreven recht. Er zijn twee typen graven: het eigen graf met een uitsluitend recht, waarin een echtpaar of andere leden van de familie worden begraven, en het algemene graf, waarin men met “vreemden” wordt begraven. De wet noemt het algemene graf helemaal niet en voor het graf met een uitsluitend recht zijn slechts enkele formele eisen opgenomen. In de praktijk zijn er tientallen varianten. De wetgever heeft de historische diversiteit en grote lokale verschillen gerespecteerd en veel ongeregeld gelaten. De eigenaren van begraafplaatsen moeten zelf in verordeningen en reglementen de inhoud van de grafrechten regelen.’

‘Sommigen spreken van funerair recht, maar dat is onzin. Het is een combinatie van burgerlijk recht en bestuursrecht. Grafrechten zijn civielrechtelijke zakelijke rechten, die zowel publiek- als privaatrechte-

Mr. W.G.H.M. van der Putten

JIRI BÜLLER

lijk kunnen worden gevestigd. Met juist die combinatie en de gevolgen daarvan kunnen veel mensen moeilijk overweg. Gemeenten die rechten op oude graven willen beperken denken vaak: we gooien er een verordening tegenaan. Dan is het toch goed? Nee dus. Zakelijke rechten zoals grafrechten, kunnen niet achteraf bij verordening gewijzigd worden. Zij kunnen wel vóóraf bij de uitgifte worden beperkt. Begraafplaatsbeheer is een kwestie van vooruitzien en tijdig regelen, ook juridisch.

Anderen denken bijvoorbeeld dat er een notariële akte nodig is voor het vestigen van een grafrecht. Ook onzin. Een grafrecht vestig je door een onderhandse akte met de houder van de begraafplaats, veelal het kerkbestuur, of door een publiekrechtelijk besluit. Registers van de ruim

twee miljoen graven in Nederland moet je dan ook zoeken bij de houders van de begraafplaatsen. Er is geen centraal register.'

'De technische toestand van een aantal begraafplaatsen in Nederland is zorgwekkend. Het komt voor dat er geen sprake is van een begrafenis, maar eerder van een tewaterlating. Er zijn ook oude begraafplaatsen waar wordt begraven in zware klei. U zult begrijpen, in die gevallen kan het lijk niet goed verteren.

Officieel is het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu-beheer belast met toezicht, maar dat kan het volstrekt niet waarmaken. Daar komt bij dat het aanleggen van een nieuwe

begraafplaats uitermate kostbaar is. Gemeenten hebben daarom nogal eens de neiging om ondeugdelijke begraafplaatsen toch open te houden. Grootste struikelblok is meestal de plaatselijke bevolking. Een begraafplaats heeft vaak een heel belangrijke sociale functie in het dorp. Je maakt je als wethouder meestal niet populair als je roept dat de begraafplaats dicht moet.

Ik krijg met enige regelmaat advocaten aan de lijn. Het kan drie of twee zinnen duren, maar dan krijg ik steevast te horen: meneer Van der Putten, dit heb ik nog nooit meegeemaakt in mijn praktijk. Ik meestal wel.

Vaak weten advocaten niet goed raad met de materie. Dat is ook niet zo gek: de Wet op de lijkbezorging blinkt niet uit door duidelijkheid en er is weinig jurisprudentie. Er wordt vanwege de tijdsdruk bij een overlijden niet veel geprocedeerd, en als er wordt geprocedeerd dan blijft het meestal op het niveau van de rechtbank hangen. Die uitspraken worden vervolgens niet gepubliceerd. Ik schreef het *Handboek Wet op de lijkbezorging* en doe ook de redactie van de Schuurman & Jordens, maar helaas ontbreekt mij op dit moment de tijd om die uitgaven te actualiseren. Daar moet ik binnenkort echt werk van maken. Mijn internetsite is wel actueel. We hebben regelmatig meer dan zeshonderd bezoekers per dag.'

*M*r. J.J. van de Beek, advocaat te Bilthoven; zie (www.uitvaartinformatie.nl). Werkte tientallen jaren in het uitvaartwezen, laatstelijk als directeur van een begrafenisonderneming. Naast dat werk volgde hij de studie rechten. In 1991 werd hij beëdigd als advocaat. De begrafenisonderneming deed hij in 1998 van de hand.

'Ik zou een marineopleiding tot beroeps-militair gaan volgen, toen ik mijn latere vrouw leerde kennen. Ik had als gevolg daarvan eigenlijk niet zoveel zin meer om veel en lang van huis te zijn, dus toen heb ik gesolliciteerd bij een begrafenisonderneming in Zeist. Eerst was ik afroepkracht, later kwam ik in vaste dienst.

Ik heb allerlei beroepsopleidingen doorlo-

Mr. J.J. van de Beek

JRI BÜLLER

pen, en ik ben intern opgeklommen. Op een gegeven moment kon ik aandelen kopen, drie stuks ter waarde van elk duizend gulden. We waren met z'n drieën. De twee anderen zijn er later mee gestopt; in 1991 was ik directeur en enig aandeelhouder. In 1998 heb ik de onderneming verkocht.

Begrafenisondernemer zijn is zwaar werk. Uiteraard heb je veel van doen met de emoties van nabestaanden, maar het is ook fysiek zwaar. "Niemand gaat op tijd dood", heet het in die kringen. Begrafenisondernemingen zijn 24-uursbedrijven, je moet altijd klaarstaan. Die dienstbaarheid heb ik overigens meegenomen in mijn huidige werkzaamheden. Ik heb veel jeugdige cliënten die in aanraking zijn gekomen met justitie. Als ik word gebeld dan ga ik er heen, het maakt me niet uit op welk tijdstip.'

men van immateriële schade. Dan is moeder volgens de familie verkeerd in het graf gelegd en worden er grote bedragen geëist. Maar in zijn algemeenheid is het begrafeniswezen nog weinig "gejuridiseerd". Het is lastig om nabestaanden een contract onder de neus te duwen vlak nadat hun naaste is overleden. Doe je dat wel, dan is de kans groot dat je met contract en al op straat wordt gegooid. Begrafenisondernemers zullen bovendien zelf doorgaans niet snel een advocaat inschakelen. "Dat kan ik zelf wel", denken ze vaak. Dat is een beetje de cultuur. Het zijn bovendien vaak erg zuinige mensen. Kortom, er ligt een markt voor advocaten, maar kom er maar eens in.

Soms spelen er principiële zaken. Ik ben bezig met het opstellen van een klacht omtrent een koninklijk besluit. Daarin is bepaald aan welke eisen bepaalde uitvaartbenodigdheden

'SOMS HEB JE TE MAKEN MET HEEL ZWARE MENSEN, DIE VOLGENS DE ARBO-REGELS NIET GEDRAGEN MOGEN WORDEN'

'Ik heb vanwege mijn arbeidsverleden nog een aantal uitvaartbedrijven en toeleveranciers als cliënt. Ik doe gewone juridische dingen voor ze: het opstellen van contracten en ik adviseer in arbeidsgeschillen en merkenrechtgeschillen. Ik vertegenwoordig ze uiteraard als het komt tot een rechtszaak. Op dit moment hebben begrafenisondernemers veel vragen omtrent de Arbo-wetgeving. Soms heb je bijvoorbeeld te maken met heel zware mensen, die strikt volgens de regels niet gedragen mogen worden. Ook de lange werktijden roepen vragen op.

Voor particulieren doe ik, afgezien van de adviesrubriek op internet, eigenlijk zelden iets. Er wordt ook weinig geprocedeerd door particulieren. Vaak gaat het om kleine bedragen. Dan is er bijvoorbeeld een kettinkje zoek, of zoiets. Daar kun je amper een advocaat voor in de arm nemen. Begrafenisondernemers hebben bovendien de neiging om conflicten op te lossen vóór het tot een rechtszaak komt, om negatieve publiciteit te voorkomen. Vrijwel alles wordt geschikt.

Wat wél meer begint te komen is het clai-

moeten voldoen, maar volgens mij hebben die bepalingen louter en alleen tot doel import vanuit het buitenland tegen te gaan. Concurrentievervalsing dus. Ik ben benieuwd hoe de Europese Commissie over dit geval zal oordelen.'

'Het begrafeniswezen zal in de nabije toekomst verder verzakelijken, en dus zal er meer werk komen voor juristen en advocaten. Een jaar of zes geleden werd er heel veel overgenomen en gefuseerd. Nu is dat wat minder, maar het kan zo weer de kop opsteken. Ook zijn er veel starters. Bedenk wel: koop een hoge hoed en een jacquet, huur een begrafenisauto en wat personeel, en je kunt in deze sector aan de slag. Er komt natuurlijk veel meer bij kijken, zeker ook in termen van papierwerk, maar dat weten die beginners vaak niet.

Een paar jaar geleden heeft een Amerikaanse begrafenisondernemer geprobeerd in Nederland te landen. Die kwamen met concepten als balsemen, hetgeen in Nederland verboden is. Ook kon je er van die enorme Amerikaanse kisten krijgen. Het is ze niet gelukt.' +